

NIEDERHAUSER EMIL · SARGINA LUDMILLA

AZ OROSZ KULTÚRA A XIX. SZÁZADBAN

DOLMÁNYS ISTVÁN
TÖRÖK ENDRE

A kötetben idézett költeményeket
fordította

BARNAK ZSÓFIA
SIMON ISTVÁN
SZABÓ LŐRINC
SZEGŐ GYÖRGY
TARBAVY EDE
TELLER GYULA
TÓTFALCSI ISTVÁN
TÓTH JUDIT
VAGI MARIKA

KALÁSZ MARTON
KARDOS LÁSZLÓ
KEPES GÉZA
KORMOS ISTVÁN
LATOR LÁSZLÓ
LOTHÁR LÁSZLÓ
MATEINYI ZOLTÁN
MOLNÁR IMRE
NAGY LÁSZLÓ
NEMETH LÁSZLÓ
PÖR JUDIT

APRILY LAJOS
CSÖRGI SÁNDOR
DEMÉNY OTTÓ
FODOR ANDRÁS
GARAI GÁBOR
GERGELY ÁGNES
HARS BRNO
HARS GYÖRGY
HEGEDŰS GÉZA

GONDOLAT * BUDAPEST 1970 ©

TARTALOM

I. A XVIII. SZÁZAD ÖRÖKSÉGE

I. PÉTER REFORMJAI (<i>Niederhauser Emil</i>)	9
Oroszország és a Nyugat 10 - I. Péter 11 - A háború és a manufaktúrák 12 - A kereskedők 14 - A nemesség 14 - A parasztság 15 - A kormányzat intézményei 16 - Állam és egyház 18 - Közoktatás és kultúra (A tudomány tisztelete, Építés és művészet) 19 - Új szokások, új életforma 22 - A reformok korlátai 23 - A korszak mérlege 24	

A FELVILÁGOSULT ABSZOLUTIZMUS (<i>Niederhauser Emil</i>)	25
Az ipar és a kereskedelem 25 - A városi lakosság 26 - A nemesi birodalom 27 - Felvilágosodás és abszolútizmus (II. Katalin) 29 - A parasztság közbeszól: Pugacov 31 - Nemesi uralom és nemesi öntudat 32 - Lomonoszov 33 - A tudományos élet 34 - Az irodalom 36 - Ragyiscsev 37 - A művészet 38 - Újból: Oroszország és a Nyugat 39	

II. A XIX. SZÁZAD ELSŐ FELE

AZ OROSZ TÁRSADALOM (<i>Niederhauser Emil</i>)	43
A parasztság (Háziipar és robot. Belső cselédek. Állami jobbágyok. A gazdag paraszt felszabadulása. A szegényparaszt ellenállása. Reformgondolatok és reformkísérletek) 43 - A nemesség (A főnemesség. A gondolkodó nemesség) 51 - Az egyház 55 - A régi városiakok: a kereskedők (Az új városiakok: a gyárosok. A szegény városiakok: kézművesek és munkások. A városok külső képe. Közlekedés vízen és szárazon. A bürokrácia. Városrendészet) 55 - A vegyesrendűek 60 - Az abszolútizmus 61 - Oroszország mint nagyhatalom 63 - Az ellentmondások és a feloldás módjai 64 - Polgári átalakulás vagy paraszti szocializmus? 66	

A TÁRSADALMI GONDOLKODÁS (<i>Niederhauser Emil</i>)	68
Korai liberalizmus 68 - Sziperanszkij 69 - A konzervatív ellentámadás: Karamzin 70 - A dekabrista szervezkedés (Az első titkos társaságok. Az Északi és a Déli Társaság. A felkelés terve és teendői. A felkelés) 71 - Újabb titkos társaságok 77 - A vallás szerepe 78 - A hivatalos népiesség 81 - Csaadajev 82 - A szlavofilek 83 - Szlavofilek és nyugatosok 85 - A liberálisok (Granovszkij) 87 - Herzen (Szépirodalmi művei) 89 - Ogarjov 92 - Belinszkij 93 -	

A Petrasevszkij-kör 96 - Krími háború és forradalmi helyzet 99 - Csernisevszkij (Filozófiai nézetei. Közgazdasági nézetei. A forradalmi erkölcs. A paraszti forradalom terve. Szépirodalmi művei 99 - Dobroljubov 105 - A társadalmi átalakulás felé 107

109
63
66

AZ IRODALOM (*Sargina Ludmilla*) 109

Klasszicizmus és szentimentalizmus 110 - A romantika kezdetei (Zsukovszkij. Batyuskov) 111 - Krilov 114 - Irodalmi társaságok és szalonok 116 - A dekabrista költők 117 - Gribojedov 119 - Puskin (A Borisz Godunov. I. Péter alakja. Anyegin. Drámák és prózai művek. Puskin jelentősége) 121 - A puskini Plejád (A próza kezdetei) 129 - Gogol (A pétervári elbeszélések. A revizor. Holt lelkek) 133 - Lermontov 138 - Tyutsev 142 - Kolcov 145 - A naturális iskola 147 - Az új költői nemzedék 148 - Pomjalovszkij 151

66
193
144

A KÉPZŐMŰVÉSZET (*Sargina Ludmilla*) 152

Kiprenszkij és a portréfestészet 153 - Venyecianov 154 - Brjullov 154 - Alekszandr Ivanov 155 - Fedotov 155 - A szobrászat (Martosz és a klasszicizmus. Klodt és az eltávolodás a klasszicizmustól) 156 - Az építészet (Rossi. Az építészet a század derekán) 159

A ZENE (*Sargina Ludmilla*) 164

A műfajok kialakulása 164 - Hangversenyek, Zenei körök 165 - A zenei kritika 166 - Glinka 166 - Dargomizszkij 168

III. A XIX. SZÁZAD MÁSODIK FELE

251
193
78

A POLGÁRI ÁTALAKULÁS (*Niederhauser Emil*) 173

A jobbágyreform 174 - A bírósági reform 176 - A közigazgatási reformok 176 - A cenzúra- és iskolareform 177 - Katonai és pénzügyi reformok 178 - A reformok mérlege 179

AZ OROSZ POLGÁRI TÁRSADALOM (*Niederhauser Emil*) 181

Az ipar fejlődése (A nagyüzemek országa. Az elmaradott mezőgazdaság országa) 181 - Vasútépítés és hajózás 184 - A kereskedelem 186 - Gazdaságpolitika és felhalmozás 187 - A külföldi tőke megjelenése 188 - A nagyipari proletariátus kialakulása 189 - A munkások helyzete 190 - A burzsoázia 193 - A nemesség 195 - Az értelmiségi pályák 197 - A nép: a paraszt (A parasztok helyzete) 198 - Régi formák mögött új társadalom 201 - Az államhatalom 202 - Társadalmi szükségletek és célok 204

A TÁRSADALMI GONDOLKODÁS (*Niederhauser Emil*) 207

Forradalmi roplapok 207 - Új nemzedék jelentkezése: a nihilisták (Piszarev. Selgunov. Mihajlov. Bervi-Flerovszkij. Antonovics. A Szerno-Szolovjovics fiúvérek) 209 - A narodnyik mozgalom (Lavrov. Bakunyin. Kropotkin. Tkacsov. Mihajlovszkij) 216 - A liberalizmus 226 - A pánszlávizmus (Danyilevszkij) 226 - A pocsvennyiki-csoport 229 - Katkov 231 - Pobedonoszcev 231 - Leontyev 232 - Szolovjov 233 - A kiút keresése 234

A MUNKÁSMOZGALOM KEZDETEI (<i>Niederhauser Emil</i>)	236
A spontán szervezkedés 236 - A <u>Dél-orosz Munkásszövetség</u> 237 - Az <u>orosz munkások északi szövetsége</u> 238 - <u>Az első kapcsolatok a marxizmussal</u> 240 - <u>Plehanov</u> (Az első pártprogramok. Plehanov és a nemzetközi munkásmozgalom. A nagy sztrájkok) 241 - <u>Marxista körök</u> 246	
AZ IRODALOM (<i>Sargina Ludmilla</i>)	251
Nyekraszov 252 - Turgenyev 256 - Goncsarov 259 - Dosztojevszkij (Művei. A Karamazov testvérek) 262 - Tolsztoj (Első munkái. A Háború és béke. A későbbi művek) 270 - Osztrovszkij 277 - Szaltikov-Scsedrin 279 - Leszkov 284 - Uszpenszkij 286 - Narodnyik írók 287 - Liberálisok és konzervatívok 289 - A tiszta költészet hívei 290 - Új írók jelentkezése 295 - Az új költők 296 - Az orosz irodalom nemzetközi jelentősége 298	
A ZENE (<i>Sargina Ludmilla</i>)	299
Sztaszov 300 - Zenei irányzatok 301 - Balakirev és Kjui 302 - Borogyin 303 - Muszorgszkij (A Borisz Godunov. Dalok és zongoradarabok. A Hovanscsina) 304 - Rimszkij-Korszakov 309 - Csajkovszkij 312	
A KÉPZŐMŰVÉSZET (<i>Sargina Ludmilla</i>)	316
A Vándorkiállítási Társaság 316 - Kramszkoj 317 - Perov 318 - Repin 318 - A tájképfestészet 320 - A történelmi festészet 322 - A szobrászat 325	
AZ OROSZ TUDOMÁNY (<i>Niederhauser Emil</i>)	328
A közoktatás (A felsőfokú oktatás) 328 - Az Akadémia 331 - Tudományos intézmények és társulatok 332 - A természettudományok (Lobacsevszkij. A fizika. A vegytan. A biológiai tudományok) 333 - Az agrártudományok 337 - A műszaki tudományok 338 - Földrajz, statisztika és néprajz 339 - A szlavisztika 340 - Az irodalomtörténet 342 - A bizantinológia és az orientalisztika 342 - A történettudomány 344 - Tudomány és államhatalom 345	
ÖSSZEGEZÉS (<i>Niederhauser Emil</i>)	347
Az abszolutizmus és a kultúra 347 - Nemzet és emberiség 348 - A kultúra a szabadságért 349	
BIBLIOGRÁFIA (<i>Niederhauser Emil</i>)	351
IDŐRENDI TÁBLÁZATOK (<i>Niederhauser Emil</i>)	363
NÉVMUTATÓ	397

Kiadja a Gondolat a TIT Kiadóval
Többéves kiadó a Gondolat Kiadó igazgatósága
Főszerkesztő: Bakcsi György
Művészeti vezető: Kármán Emil
Működési szerkesztő: Némek László
A borító és közzététel Rádics Klára munkája
Megjelent azonos példányszámban 1955 (A/1) IV + 48 oldal, költészet, irodalomtudomány
Ez a könyv az MTAÉK 1955-ös kiadásának azonos példányszámban készült
A 1955-ös kiadás nyomán készült - 1955